

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Jan Martínek

Analýza výběru kandidátů v ČSSD

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. David Dohnal

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 5. prosince 2011

.....

Jan Martínek

OBSAH

ÚVOD.....	4
1. TEORIE POLITICKÝCH STRAN A VÝBĚR KANDIDÁTŮ.....	8
1. 1. Funkce politické strany	8
1. 2. Definice politických stran	9
1. 3. Candidate selection vs. political recruitment.....	9
1. 4. Zákonná úprava a volební systém.....	10
1. 5. Demokratizace a decentralizace výběru kandidátů	11
1. 6. Výběr kandidátů jako nástroj vnitrostranického boje.....	13
2. METODIKA REUVENA Y. HAZANA A GIDEONA RAHATA	14
2. 1. Kandidatura	15
2. 2. Selektorát	17
2. 3. Decentralizace	21
2. 4. Způsob výběru - volební systémy a jmenování.....	23
3. PRAVIDLA PRO VÝBĚR KANDIDÁTŮ DO VOLEB.....	25
3. 1. Organizační struktura ČSSD	25
3. 2. Volební systémy	27
3. 3. Pravidla pro výběr kandidátů do voleb do EP v roce 2009	28
3. 4. Pravidla pro výběr kandidátů do voleb do ZK v roce 2008.....	29
3. 5. Pravidla pro výběr kandidátů do voleb do PS P ČR v roce 2010.....	30
4. ANALÝZA VÝBĚRU KANDIDÁTŮ ČSSD.....	32
4. 1. Požadavky na kandidaturu	32
4. 2. Selektorát	34
4. 3. Teritoriální a sociální decentralizace.....	35
4. 4. Způsob výběru	38
ZÁVĚR	40
PRAMENY A LITERATURA.....	43
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	47
ABSTRAKT	48

ÚVOD

Práce se zabývá výběrem kandidátů do voleb v České straně sociálně demokratické. Jde o proces, který významným způsobem ovlivňuje složení zastupitelských institucí v politickém systému České republiky, a tím také celkovou kvalitu vládnutí, a to i vzhledem k omezeným možnostem voličů ovlivňovat výsledné pořadí na kandidátní listině ve volebních systémech do daných institucí. Cílem práce je tedy popsat způsob navrhování a výběru kandidátů do voleb a tvorbu kandidátní listiny a následně je analyzovat s důrazem na míru vnitrostranické demokracie a s ohledem na vnější (volební systém, ústavní a právní požadavky) i vnitřní vlivy (stranická ideologie, vnitrostranický boj).

Tvorba hypotézy je založena na následující premise: Česká strana sociálně demokratická (dále jen ČSSD) je středolevicová liberální politická strana sociálně demokratického typu. Dělení na pravici a levice má původ v období francouzské revoluce. Zasedací pořádek v Ústavodárném shromáždění a v Národním shromáždění byl založen na přístupu k monarchii a na míře požadované participace obyvatel Francie. Levice na rozdíl od pravice vyžadovala co nejširší volební právo a co největší pravomoce pro volené orgány. Tento rys levice prostupuje celým 19. stoletím a po první světové válce bylo všeobecné volební právo zavedeno téměř ve většině evropských zemí. Snaha o co největší participaci obyvatelstva je však součástí levicové politiky i v současnosti, například často ve formě přímé demokracie. Stejně tak je tomu u ČSSD. Její dlouhodobý program obsahuje tezi: "ČSSD považuje zastupitelskou demokracii za nejvhodnější formu lidovlády v moderní společnosti. Příkladá však stejný význam jak zastupitelství, tak přímé demokracii, která předpokládá součinnost občanů na politickém rozhodování" a následně tuto proklamaci doplňuje a umocňuje větou: "Varování, že referendum by nakonec mohlo zahubit zastupitelský princip, není zřejmě ani tak důsledkem politologické negramotnosti, jako liberální nechuti k rovnocennosti občanů" (Dlouhodobý program ČSSD: 29).

Dalším klasickým tématem levice je rovnost mužů a žen a ČSSD i v tomto případě není výjimkou. Stejný programový dokument jako v předchozím případě tvrdí: "ČSSD bude v souladu s politikou Evropské unie prosazovat důsledné uplatňování vyrovnávání příležitostí (metody genderového mainstreamingu). V praxi to znamená nejen zavádět taková opatření, která otevřou ženám cestu k paritnímu postavení ve všech významných společenských aktivitách, ale také uplatňovat hledisko rovných příležitostí ve všech existujících politikách, strategiích a plánech" (Tamtéž: 32).

Na základě předchozích faktů předpokládám, že výsledek analytické části této práce potvrdí následující hypotézu: *ČSSD bude mít ve zkoumaných případech otevřený systém výběru kandidátů s vysokou možností participace členské základny, se silným mechanismem zajišťujícím odpovídající zastoupení žen i regionů a mechanismus samotné volby bude volební, nikoliv jmenovací.*

Toto téma jsem si vybral s ohledem na neúměrnou přehlíženost této oblasti vzhledem k její důležitosti. Michael Rush tvrdí, že "výběr je totéž co volby" (Rush citován in Rahat, Hazan 2010: 11), a skutečně při pohledu na volební systémy lze vidět jen velmi slabou možnost voličů ovlivnit pořadí na kandidátní listině, a tedy zvolit své konkrétní reprezentanty, kteří jsou hodní důvěry.

Pro svou analýzu jsem zvolil tři po sobě jdoucí volby: volby do zastupitelstev krajů v roce 2008, volby do Evropského parlamentu v roce 2009 (dále EP) a volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2010 (dále PS P ČR). Tyto volby jsem zvolil pro jejich časovou souslednost, která umožní komparaci. Při výběru typu voleb jsem zohlednil jejich možnou srovnatelnost a rozhodl jsem se nepodrobit analýze volební systém pro volby do Senátu Parlamentu ČR, vzhledem ke zcela odlišným podmínkám, především v podobě volebního systému, což by pravděpodobně způsobilo příliš velkou odchylku v analýze a oslabilo by komparaci mezi ostatními typy výběru kandidátů. Komunální volby jsem se rozhodl vynechat z analýzy z týchž důvodů a navíc také z důvodu ne zcela úplného dodržování formálních postupů, určených stranickou centrálou, což by taktéž vedlo k znepresnění celé analýzy.

Téma politických stran je obecně jedno z nejčastějších v politologických pracích a "literatura o politických stranách je charakterizována jako predominantní téma a módní trend" (Bartolini, Caramani, Hug 1998: 21). Přesto výběru kandidátů do voleb jako jedné z nejvýznamnějších funkcí politické strany, která je široce využívána při různých definičních ustanoveních, není věnována odpovídající pozornost politologické obce. To se týká především tvorby kvalitních komparativních nástrojů, umožňujících porovnávat politické strany nejen v rámci jednoho státu, ale i mezinárodně. Za jedno z mála významných děl věnovaných této problematice lze označit knihu Michaela Gallaghery a Michaela Marshe *Candidate selection in comparative perspective: The secret garden of politics* z roku 1988 nebo knihu Pippy Norris *Passages to power: legislative recruitment in advanced democracies* z roku 1997. Lze také uvést knihu českého autora Jana Outlého *Navrhování a výběr kandidátů: politické strany v ČR a ve střední Evropě* z roku 2009.

Pro tuto práci byl nejzásadnější především analytický rámec z díla dvojice izraelských politických vědců Reuvena Y. Hazana a Gideona Rahata, nejprve v podobě článku v časopise *Party Politics* s názvem *Candidate selection methods: An Analytical Framework* z roku 2001 a poté rozpracovaný do knihy *Democracy within parties* z roku 2010. Výhody spočívají především v možnosti komparace mezi různými stranami a v jeho přehlednosti a použitelnosti. Negativem je jednoznačně nedostatečně zpřesněné zařazování na používané kontinuum, což by jistě vyžadovalo poměrně komplikovaný, ale pro mezinárodní výzkum neocenitelný metodický rámec.

Dalším stěžejním pramenem, nutným pro tuto práci, byly vnitrostranické dokumenty ČSSD, především volební řády pro volby do EP (*Řád přípravy na volby do Evropského parlamentu v roce 2009*), volby do zastupitelstev krajů (*Řád přípravy na volby do zastupitelstev krajů a zastupitelstva hl. m. Prahy*) a volby do PS P ČR (*Řád přípravy na volby do PS P ČR*).

V práci je použita výše zmíněná metodika R. Y. Hazana a G. Rahata. Zaměřuje se na formální výběr kandidátů, tedy klade důraz na kodifikovaná pravidla (stranické stanovy, volební řády). Spočívá ve zkoumání čtyř dimenzí -

požadavků na kandidaturu, velikosti selektorátu, teritoriální a sociální decentralizace a způsobu volby. Metodika je použita vzhledem k její aplikovatelnosti na širokou škálu různých způsobů volby kandidátů, tím je umožněna i mezistranická komparace, a to i na mezinárodní úrovni. Umožňuje velmi dobře ilustrovat míru vnitrostranické demokracie, zastoupení různých sociálních skupin, míru otevřenosti strany.

Práce je členěna do čtyř kapitol. První kapitola se bude zabývat významem výběru kandidátů pro demokratický politický systém a také toto téma teoreticky ukotví. Druhá kapitola představí použitou metodiku z díla R. Y. Hazana a G. Rahata, která je zásadní pro komparativní možnosti této práce. Třetí kapitola se věnuje organizační struktuře ČSSD, volebním systémům pro jednotlivé typy voleb a především samotnému výběru kandidátů v ČSSD. Popis organizační struktury zvolené strany je především zaměřen na stranické orgány účastnící se výběru kandidátů. Poslední kapitola analyzuje výběr kandidátů ČSSD výše uvedenou metodikou, hodnotí ji především na škále inkuzivita - exkluzivita a v závěru upozorňuje na některé nedostatky.

Velmi rád bych také poděkoval vedoucímu své práce Mgr. Davidu Dohnalovi za cenné rady a připomínky vzhledem k jeho zkušenostem s touto problematikou.

1. Teorie politických stran a výběr kandidátů

1. 1. Funkce politické strany

Politické strany jsou nedílnou součástí demokratického politického systému a plní několik specifických funkcí. Výčet těchto funkcí existuje v nepřehledném množství variant. Richard Gunther a Larry Diamond jich identifikují sedm: nominace kandidátů, voličská mobilizace, nastolování agendy, sociální reprezentace, agregace zájmů, formování vlád a sociální integrační role. Téma nominace kandidátů je v jejich výčtu na první pozici (Gunther, Diamond 2001: 7). Elmar Wiesendahl se pokusil na základě studia 40 politologických prací vytvořit seznam funkcí politických stran a došel k počtu 18 funkcí. Výběr a rekrutování elity jsou v tomto rozsáhlém seznamu na první pozici. Klaus von Beyme na začátku osmdesátých let vytvořil redukovaný výčet funkcí. Zvolil pouze čtyři nejdůležitější: vymezení cíle (ideologie a programatika), artikulace a agregace společenských zájmů, mobilizace a socializace občanů, rekrutování elit a vytváření vlád (Fiala, Strmiska 2009: 65-67). Richard Katz označuje výběr kandidátů za jednu z základních funkcí politické strany (Katz citován in Krašovec, Štrefel 2007: 187).

Z českých politických vědců sestavil seznam hlavních funkcí politických stran například Michal Klíma. V jeho pojetí plní strany tyto funkce: a) sjednocování zájmů, b) integrační úloha, c) politická socializace, d) mobilizace voličů a e) organizace vlády, přičemž u funkce organizace vlády zmiňuje nutnost úspěšných politických stran obsadit vládní funkce (Klíma 2003: 34). Naproti tomu Miroslav Novák se od úvah o funkcích politických stran distancuje (Fiala, Strmiska 2009: 67).

Ačkoliv se politologové nemohou shodnout na všeobecně uznávaném výčtu, většina definic funkcí politických stran obsahuje výběr kandidátů do voleb.

1. 2. Definice politických stran

Téma výběr kandidátů do voleb je však obsaženo i v definičních kritériích samotných politických stran. Fred Riggs identifikuje politické strany jako "všechny organizace, které nominují kandidáty pro parlamentní volby" (Klíma 2003: 14). "Organizace, které vytváří místní organizace, usilují o volební podporu veřejnosti, plní důležitou roli při výběru a výchově politiků a zaměřují se na uchopení nebo udržení moci buď samostatně, nebo v koalici s jinými" je obšírná definice politické strany z díla Josepha La Palombary a Myrona Weinaera (Tamtéž). Pro Leona Epsteinu je politická strana "libovolná skupina jakkoliv volně organizovaná, snažící se do vládních úřadů zvolit lidi pod svým jménem" (Fiala, Strmiska 2009: 65), a v neposlední řadě klasická tzv. minimální definice Giovanniho Sartoriho říká, že: "politická strana je jakákoliv politická skupina, která se představuje ve volbách a je schopna prostřednictvím voleb umístit kandidáty do veřejných funkcí" (Sartori 2005: 72).

Ačkoliv je věnována značná pozornost způsobu, jakým voliči vybírají mezi stranickými kandidátními listinami při volbách, pozornost věnovaná způsobům, jakým tyto listiny vznikají, již není adekvátní a "mechanismy výběrů kandidátů jsou široké a relativně nezdokumentované v komparativním výzkumu, zaměřujícím se na volby" (Carey 2009: 165).

1. 3. Candidate selection vs. political recruitment

Pro účely této práce je třeba rozlišovat mezi politickým rekrutováním (political recruitment) a výběrem kandidátů (candidate selection), jenž je tématem této práce. Peter M. Siavelis a Scott Morgenstern definovali politické rekrutování jako "způsob, jakým jsou potenciální kandidáti lákáni k boji o kandidátská místa" (Siavelis, Morgenstern 2003: 5). Naproti tomu pojem výběr kandidátů se podle nich týká "mechanismu, kterým jsou vybíráni kandidáti z celého pole uchazečů o tuto pozici". Podle R. Y. Hazana a G. Rahata patří pojem politické rekrutování do behaviorální tradice, podle které je výběr

kandidátů přinejlepším jedním aspektem komplexního procesu. Naproti tomu o několik let později nově obnovený institucionalismus (neo-institucionalismus) začal nahlížet na výběr kandidátů jako na proces, který nejen odráží politiku, ale také ji ovlivňuje (Rahat, Hazan 2010: 5). Pippa Norris popsala výběr kandidátů jako "jeden element z komplexního procesu legislativního rekrutování, který obsahuje další institucionální aspekty (např. volební systém)" (Tamtéž).

1. 4. Zákonná úprava a volební systém

Zatímco se zákonné normy podrobně zabývají volebními systémy, téma výběru kandidátů opomíjejí. Je to v souladu se situací v zahraničí (Rahat 2007). Ponechání v pravomoci jednotlivých politických stran naplňuje tezi Maurice Duvergera, který o výběru kandidátů mluvil jako o "soukromém aktu, který probíhá uvnitř politické strany. Často je dokonce tajný, když strany nechtějí vypustit zápach z volební kuchyně do okolního světa" (Field, Siavelis 2008: 623). Přesto se vyskytují státy, které tuto oblast regulují zákonnou normou. Například v Norsku volební zákon až do roku 2002 určoval, že o kandidátech rozhodují shromáždění na úrovni volebních obvodů, kde hlasují zástupci jednotlivých stranických organizací, a vedení strany nemá žádné pravomoci volbu změnit. Ve Finsku o kandidátech rozhodují dokonce řadoví členové, ale to je stranickému vedení kompenzováno možností obměnit až třetinu vybraných kandidátů. Ve Spolkové republice Německo je výběr kandidátů také regulován a volební zákon vyžaduje svolání členů nebo delegátů strany (Outly, Jan. 2003: 72).

Česká republika výběr kandidátů nijak přímo nereguluje. Ústava pouze stanoví v článku 5, že "politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy" (Ústava České republiky), čímž na politické strany v oblasti výběru kandidátů žádné konkrétní požadavky nevznáší. Konkrétněji se politickým stranám věnuje Zákon o sdružování v politických stranách

a v politických hnutích. Paragraf 4 jasně stanoví, že činnost nemohou vykonávat politické strany, "které nemají demokratické stanovy nebo nemají demokraticky ustanovené orgány" (Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích). Avšak žádná ze současných parlamentních stran nemá mechanismus, kterým vybírá kandidáty, podrobně zanesen ve stanovách. Paragraf 6 jasně uvádí náležitosti stanov, ale mechanismus výběru kandidátů mezi nimi není. Ustanovení o nutnosti demokratických stanov tedy nijak neovlivňuje výběr kandidátů, navzdory tomu, že právě výběr osob do vedoucích exekutivních a legislativních funkcí je jedním z nejdůležitějších produktů stranického soupeření.

Nepřímý vliv na výběr kandidátů má Zákon o volbách do Evropského parlamentu, který spolu se Zákonem o sdružování v politických stranách a v politických hnutích "strukturuje výběr kandidátů tím, že upravují velikost volebního obvodu, počet mandátů a samotný mechanismus volby, ale i tím, že stanovují kritéria volitelnosti a neslučitelnosti mandátů" (Linek, Outlý 2005: 2). To lze vztáhnout i na Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a Zákon o volbách do zastupitelstev krajů.

1. 5. Demokratizace a decentralizace výběru kandidátů

Současným trendem ve výběru kandidátů je demokratizace a decentralizace. Podle Petera Siavelise se "procedury výběru kandidátů staly inkluzivnějšími a decentralizovanějšími v posledních letech v mnoha vyspělých demokraciích" (Field, Siavelis 2008: 625). Z výzkumu prováděném v osmnácti západoevropských zemích vyplývá, že za posledních třicet let došlo u osmi z nich k posunu směrem k rozšíření selektorátu (Hazan, Voerman 2006: 41). Demokratizaci výběru kandidátů definují R. Y. Hazan a Gerrit Voerman jako rozšíření participace v procesu; o demokratizaci hovoří v případech, "pokud je selektorát ustanovený reformou inkluzivnější než ten předchozí" (Rahat, Hazan 2001: 309). Jde tedy o rozšíření počtu účastníků rozhodování. Decentralizace je přesun rozhodovacích pravomocí o výběru kandidátů na nižší

úroveň. Jde například o přesun rozhodování z centrální úrovně na krajskou. Ačkoliv je decentralizace často spojována s rozšířením participace občanů, voličů či členů stran, realita může být i zcela opačná. Pokud je selektorát ve výběru kandidátů například na okresní úrovni, ale skládá se pouze z předsedy okresního výboru dané politické strany, systém je sice decentralizovaný, ale zároveň má silně exkluzivní charakteristiku, tedy demokratickému výběru kandidátů je velmi vzdálený.

Trend demokratizace a decentralizace může být odpovědí na jiný fenomén, a to fenomén oslabování vazeb politických stran na společnost. Spočívá v trendu klesajícího počtu členů stran, oslabování vazeb na další organizace (odborné, mládežnické organizace atd.) nebo oslabování vazeb mezi stranou a voliči (Gunther, Diamond 2001: 3). Ronald Inglehart spojuje úpadek loajality ke stranám s normativními a sociálními změnami, na které se strany pouze obtížně adaptovaly. Jde především o přesun z období vzniku masových stran, období třídních konfliktů, ve kterém dominovala ekonomická témata, do moderního období, ve kterém získává postmateriální myšlení stále větší význam (Gunther, Diamond 2001: XI). "Postmateriální veřejnost nesympatizuje s hierarchickými a oligarchickými strukturami starých centralizovaných politických stran" (Tamtéž). Tento proces je někdy označován jako úpadek stran. Jiný pohled však nabízí Larry Diamond a Richard Gunther, kteří spatřují změnu spíše než v úpadku stran v přeměně klasických masových stran ve strany nového typu, které se mohou flexibilněji přizpůsobovat změnám ve společnosti (Tamtéž: 4). Oním novým typem může být koncept kartelové strany z pera Maira a Katze. Spočívá v napojení politických stran na stát, získávání finančních zdrojů od státu, a tím pádem marginalizace členské základny. Zároveň však formálně posiluje moc členské základny ve výběru kandidátů, aby si zajistila image demokratičnosti a zvýšila svou legitimitu.

1. 6. Výběr kandidátů jako nástroj vnitrostranického boje

Výběr kandidátů ve straně je také často popisován jako nástroj vnitrostranického boje. Podle Roberta Michelse výběr kandidátů ilustruje oligarchické tendence ve straně (Field, Siavelis 2008: 624). Schattscheider tvrdí, že: "povaha procedury výběru kandidátů určuje povahu politické strany; kandidáty vybírá majitel strany" (Schattscheider citován in Rahat, Hazan 2010: 8). "Boj o nominaci kandidátů do voleb je často intenzivnější než boj o program strany" je pohled Michaela Gallaghery (Rahat, Hazan 2010: 8). Richard Katz vyzdvihl důležitost výběru kandidátů ve své koncepci kartelové strany, především tendenci k větší autonomii stranického leadera, které dosahuje tím, že přiděluje více pravomocí řadovým členům strany, a tím oslabuje stranické elity na střední úrovni (Krašovec, Štrefel 2007: 191). Důvod je především ten, že pro stranické leadery je snadnější manipulovat s velkým, neinformovaným a atomizovaným selektorátem než například s krajskými stranickými elitami. Podle Klímy je výběr kandidátů do parlamentních voleb často důležitější než volba stranického vedení (Klíma 2003: 27). Důležitost spočívá v tom, že zvolení kandidáti v parlamentu mají silnou pozici ve vnitrostranické struktuře. Mají do jisté míry privilegovaný přístup do médií a také coby účastníci legislativní činnosti mohou ovlivňovat legislativní parametry financování politických stran.

2. Metodika Reuvena Y. Hazana a Gideona Rahata

Analytický rámec z pera R. Y. Hazana a G. Rahata se dostal do povědomí odborné veřejnosti v roce 2001, když vyšel v podobě článku *Candidate selection methods: An analytical framework* (Rahat, Hazan 2001) v periodiku *Party Politics*. Upoutal pozornost svou přehledností a komparativními možnostmi. V reakci na úspěch tohoto článku vydali v roce 2010 autoři knihu s názvem *Democracy within parties: Candidate selection methods and their political consequences* (Rahat, Hazan 2010), ve které svůj analytický rámec rozšiřují a zpřesňují.

Jednotkou analýzy je jedna strana v konkrétní zemi a konkrétním čase. Metodika spočívá v zodpovězení 4 základních otázek:

- 1) kdo může být vybrán jako kandidát a do jaké míry požadavky omezují výběr kandidátů
  - restrikcemi na možnost kandidatury mohou být například požadavky ve formě minimálního či maximálního věku, stranické příslušnosti, popřípadě její délky, nebo ve formě peněžitého příspěvku;
- 2) kdo vybírá kandidáty
  - jaký je rozsah a povaha tohoto orgánu (selektorátu), jež kandidáty vybírá;
- 3) na jaké úrovni a kde jsou kandidáti vybíráni
  - jde o teritoriální a sociální decentralizace; v případě teritoriální decentralizace se jedná o úroveň volby (celostátní, regionální, místní), ve druhém případě jde o možnost politické strany vytvořit prostor na kandidátní listině pro zástupce určité sociální či zájmové skupiny (ženy, odbory, stranická mládežnická organizace);
- 4) jakým způsobem jsou kandidáti vybíráni
  - mechanismus volby či jmenování.

Po zodpovězení těchto otázek si lze udělat obrázek o demokratičnosti, decentralizaci a také o síle stranického vedení prosazovat svou vůli při výběru kandidátů konkrétní politické strany.

2. 1. Kandidatura

Jak bylo výše zmíněno, jde o konkrétní požadavky na potenciálního kandidáta do voleb. Požadavky typu věk uchazeče, popřípadě členství, mohou vyloučit velkou část populace z možnosti kandidovat.

Tato metodika pracuje s kontinuem (viz Schéma 1), na jehož jednom konci jde o maximální inkluzivitu, tedy absenci jakýchkoliv podmínek, kdy kandidovat mohou všichni občané. K tomuto konci kontinua se blíží situace v některých státech ve Spojených státech amerických. Je to způsobeno tím, že spíše než vnitrostranická pravidla reguluje výběr kandidátů do voleb právní systém konkrétního státu.

Na druhé straně kontinua se setkáváme s velkým množstvím požadavků. Dobrým příkladem, který uvádí Jeffrey Obler je belgická Socialistická strana na přelomu šedesátých a sedmdesátých let. Jejimi požadavky, které velmi silně ovlivňovaly výslednou podobu kandidátky, byly: 1) členství ve straně po dobu alespoň 5 let, 2) pravidelné využívání stranické sítě obchodů s potravinami, 3) odebírání stranických novin, 4) děti, studující na státních školách místo katolických, 5) manželka a děti, účastníci se odpovídajících stranických organizací (ženské a mládežnické organizace). Tyto požadavky zřetelně odpovídají tehdejšímu belgickému systému pilířování, rozdělení populace na katolickou, socialistickou a liberální subkulturu (Obler citován in Linek, Outlý 2005: 9).

Je třeba rozlišovat mezi požadavky vznesenými politickou stranou a požadavky vznesenými státem. Státní požadavky jsou často uvedeny v ústavě, ve volebním zákonu, zákonu o politických stranách apod. Nejčastějšími požadavky jsou: občanství, trvalé bydliště, nekompatibilita s jinými veřejnými posty. Vzhledem k tomu, že požadavky kladené státem jsou

pro všechny strany ve státě stejné, mají význam pouze pro mezinárodní komparaci politických stran, a proto nejsou významné pro tuto práci.

Naproti tomu požadavky politických stran mají kritický význam. Některé restriktce jako věk, občanství apod. jsou stejné jako u státních požadavků, ale jsou zde i patrné rozdíly. Mezi nejčastější podmínky patří věk a členství ve straně.

Věk je ovšem často limitován na opačném konci než ze strany státu. Například rakouská Socialistická strana zavedla v roce 1959 věkový limit 65 let. Podobně australská Strana práce Nového Jižního Walesu zavedla pravidlo, že věk veřejných činitelů na konci funkčního období nesmí dosáhnout 70 let (Rahat, Hazan 2010: 23-24). R. Y. Hazan a G. Rahat se domnívají, že cílem této regulace je omezit možnosti několikanásobně zvolených činitelů strany, kteří mohou v pokročilém věku poškozovat image strany. Izraelští vědci také vznášejí otázku, zda se s prodlužující střední délkou života bude zvyšovat věkový limit pro kandidaturu do veřejných funkcí.

Členství ve straně, popřípadě jeho délka, je velmi častým požadavkem politických stran. Síla tohoto požadavku je však různá. Zatímco v novozélandské Národní straně kandidátovi stačí být členem v době výběru kandidátů, belgické a italské strany požadovaly až pětileté členství, což okruh možných zájemců významně zužovalo (Tamtéž: 25).

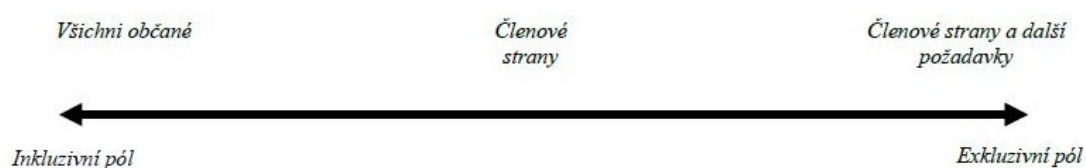
Dalšími možnými požadavky politických stran mohou být například slib loajality nebo nominace místní stranickou buňkou. Restriktce dané stranou mohou nabýt i ryze pragmatických účelů, například zaplacení peněžité zálohy. KDU-ČSL před volbami do Evropského parlamentu vyžadovala zaplacení 10 000 Kč. Dalším specifickým požadavkem, který se uplatnil při těchto volbách, byla znalost minimálně jednoho světového jazyka.

Ačkoliv restriktce na možnost kandidatury jsou často ryze formální, jsou příklady, kdy mohou sehrát rozhodující úlohu, a proto by neměly být přehlíženy. Pokud jsou požadavky velmi přísné, jako v případě výše zmíněných belgických socialistů, mohou přispět k větší stranické disciplíně a kohezi. Někteří političtí vědci se také domnívají, že existuje kauzální vztah mezi stranickou ideologií a přísností požadavků na kandidaturu. Gallagher tvrdí, že levicové politické

strany mají požadavky na kandidaturu přísnější než strany pravicové (Gallagher citován in Rahat, Hazan 2010: 21). Rahat a Hazan zase spojují přísné požadavky s masovými ideologicky orientovanými stranami, oproti Catch-all stranám, které adaptovaly spíše inkluzivní požadavky na kandidaturu, ve snaze o co největší volební úspěch (Rahat, Hazan 2010: 21).

Schéma 1: Kontinuum inkluzivita - exkluzivita podle požadavků na kandidaturu

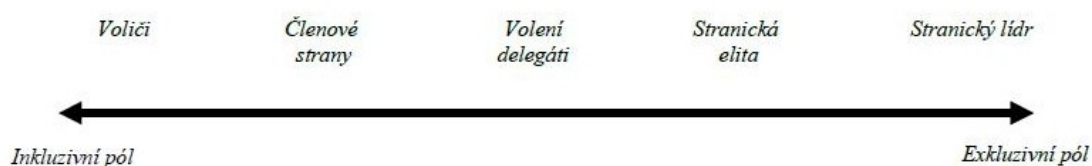
Zdroj: Rahat, Hazan 2010, překlad a zpracování autor

2. 2. Selektorát

Selektorátem rozumíme různě velký útvar, který strana vybaví hlasovacím právem při sestavování kandidátek, nebo jednoduše "těleso, které vybírá stranické kandidáty pro veřejné funkce" (Rahat, Hazan 2001: 301). Ze všech proměnných (požadavky na kandidaturu, funkční a teritoriální decentralizace, způsob volby a selektorát), právě velikost selektorátu nejvíce vypovídá o síle stranického vedení prosazovat svou vůli. S rozšiřováním selektorátu jde o rozšiřování participace obyvatel dané země (obvykle členů, ale jsou i výjimky, např. USA a Kanada). Sartori spojoval demokratizaci politiky s její "masifikací", což odpovídá rozšiřování selektorátu (Rahat, Hazan 2010: 54).

I zde, stejně jako u požadavků na kandidaturu, používají R. Y. Hazan a G. Rahat kontinuum, obsahující pět základních kategorií selektorátu: voliči, členové strany, straničtí delegáti, stranické elity a stranický leader. Tedy od největší inkluzivity k největší exkluzivitě (viz Schéma 2).

Schéma 2: Kontinuum inkluzivita - exkluzivita podle požadavků na selektorát

Zdroj: Rahat, Hazan 2010, překlad a zpracování autor

V kategorii voličů je selektorát stejně široký jako elektorát. Každý, kdo má právo hlasovat ve volbách, má i právo hlasovat při stranickém výběru kandidátů. Typickým příkladem jsou Spojené státy americké. Maurice Duverger k situaci v USA poznamenal, že "nejde o primární volby, ale o první kolo voleb" (Tamtéž: 39). Ovšem spojení inkluzivních požadavků na kandidaturu a inkluzivního selektorátu vedlo například v roce 1991 v Louisiane ke zvolení Davida Dukea kandidátem Republikánské strany. Jde o bývalého člena Ku Klux Klanu a vyznavače nadřazenosti bílé rasy. Vedení Republikánské strany jeho kandidaturu odmítlo, ale nemělo kompetence ke zrušení" (Tamtéž: 53). V kategorii voličů se však najde také extrémní příklad inkluzivity, kterou převyšuje i příklad USA. V Kanadě totiž získávají právo účastnit se výběru kandidátů i imigranti, kteří ještě nezískali kanadské občanství. V tomto případě tedy tento analytický rámec naráží na své limity a vyžaduje do budoucna modifikaci.

Kategorie členů stran je zastoupena hojněji. V Evropě jde o rozšiřující se jev, kdy si strany chtějí vytvořit image demokratičnosti, a také je to součástí vnitrostranického boje. Stranické elity tím omezí vliv regionálních lídrů. Například ve Spolkové republice Německo mají právo rozhodovat o kandidátech všichni členové CDU-CSU, SPD i Zelených.

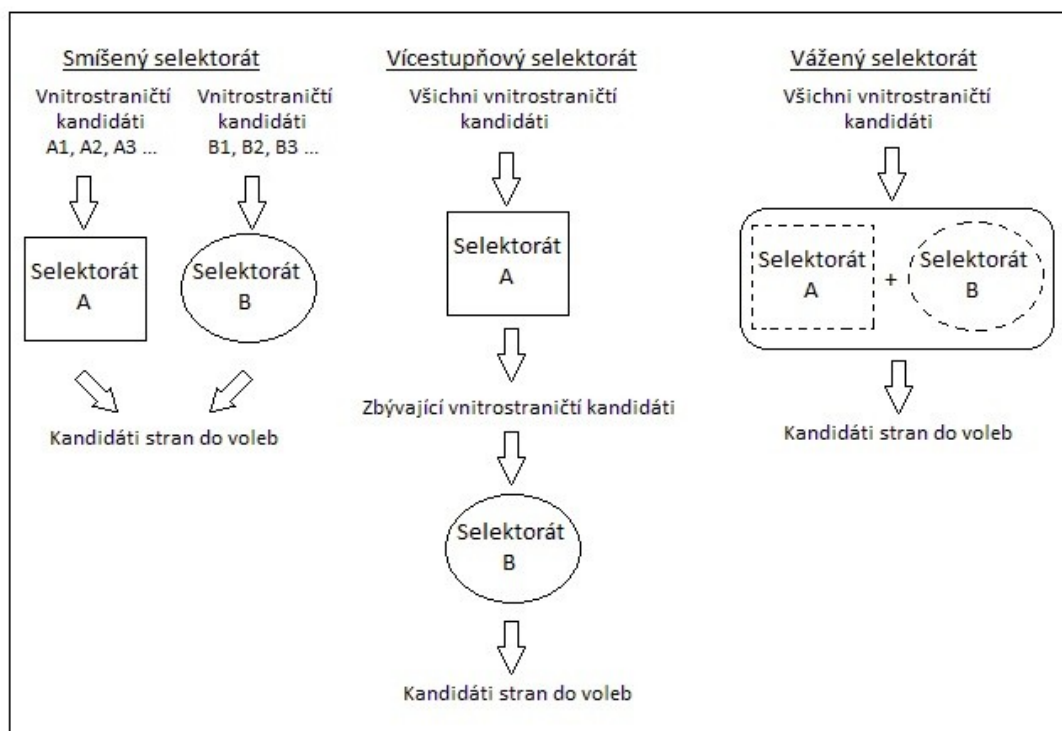
Kategorie stranických delegátů je velmi častou i v prostředí České republiky. Tito straničtí delegáti mohou být voleni přímo členy strany, a poté je tento typ blíže inkluzivnějšímu pólu, nebo jinými delegáty, což je případ exkluzivnějšího pojetí selektorátu.

Kategorie stranických elit zahrnuje jak možnost vytvoření speciální nominační komise pro výběr kandidátů, tak také možnost, že o kandidátech rozhoduje stranické vedení, například výkonný výbor. To je příklad italských křesťanských demokratů mezi léty 1957 a 1984. Tento systém se častěji objevoval v Latinské Americe.

Exkluzivní konec kontinua znamená, že o kandidátech rozhoduje stranický leader. Velmi blízko tomuto pólu měl Silvio Berlusconi v devadesátých letech, když ve straně Forza Italia, kterou založil, vybíral kandidáty ve spolupráci s regionálními koordinátory. Čistým příkladem exkluzivního konce kontinua je pak situace v Izraelské náboženské strany HaTorah, ve které rozhoduje o kandidátech a jejich pořadí Rabbi (Rahat, Hazan 2010: 47).

Jde však pouze o ideální typy. Často se tyto kategorie kombinují a prolínají. Rozlišují se tři typy prolínajících se selektorátů. Ve smíšeném selektorátu jsou kandidáti vybíráni různými selektoráty. Ve vícestupňovém selektorátu musí všichni kandidáti uspět v několika selektorátech a ve váženém selektorátu rozhoduje o kandidátech více selektorátů zároveň, přičemž mají různou sílu při rozhodování (viz Schéma 3).

Schéma 3: Typy selektorátů

Zdroj: Rahat, Hazan 2010, překlad a zpracování autor

Další komplikací při zařazování selektorátu na kontinuu jsou různé pravomoci vyšších či nižších stranických úrovní, například možnost stranického vedení zasahovat do kandidátních listin. V analytické části je tedy třeba určit, která úroveň má faktickou rozhodovací pravomoc a která již jen formální.

Velikost selektorátu má rozhodující vliv na míru vnitrostranické demokracie (ve smyslu přesunu vlivu ze stranických centrál na nižší úroveň). Pokud jsou požadavky na kandidaturu nízké nebo nejsou žádné, ale o kandidátech rozhoduje jen nejvyšší stranické vedení, jako tomu bylo u italské komunistické strany, nelze tento výběr kandidátů hodnotit jinak než jako centralistický.

2. 3. Decentralizace

Slovu decentralizace lze rozumět dvěma způsoby: decentralizace v teritoriálním smyslu a decentralizace ve smyslu sociálním či korporátním. Použitá metodika se zabývá oběma skupinami. V teritoriálním hledisku jde o to, na jaké úrovni se provádí rozhodnutí, zda se rozhoduje na celostátní úrovni, regionální, okresní nebo místní. Teritoriální decentralizace zvyšuje šanci, že se posílí postavení členů stran, ale je to pouze v rovině vyšší pravděpodobnosti. Systém může být teritoriálně decentralizovaný tím, že se o kandidátech rozhoduje na regionální nebo dokonce lokální úrovni, ale nevylučuje to možnost, že tato volba bude určena pouze regionálnímu vedení nebo předsedovi místní organizace.

Sociální či korporátní decentralizace spočívá v zajištění míst na kandidátní listině pro přidružené organizace (odborné, zemědělské či podnikatelské svazy) nebo různé sociální skupiny (ženy, menšiny), popřípadě kombinaci obou možností (mládežnické organizace, ženské organizace). Například v 50. a 60. letech v britské labouristické straně kontrolovaly odbory pět míst na kandidátce a třetinu zvolených zákonodárců (Rahat, Hazan 2010: 56).

Sociální decentralizace lze uskutečnit dvěma způsoby. Prvním je vytvoření samostatné nominační jednotky, což v podstatě znamená, že kandidáti a selektorát patří ke stejné organizaci či sociální skupině, čili decentralizuje se jak kandidatura, tak selektorát (Linek, Outlý 2005: 13). Druhým způsobem je vyhrazení míst na kandidátce pro členy přidružených organizací či sociálních skupin, kdy se decentralizuje pouze kandidatura. Příkladem jsou kvóty pro ženy. Dobrým příkladem prvního přístupu je izraelská Strana práce. Ta vyčlenila čtyři samostatné nominační jednotky: členové kibuců, členové mošavů¹, minority (arabové) a drúzové².

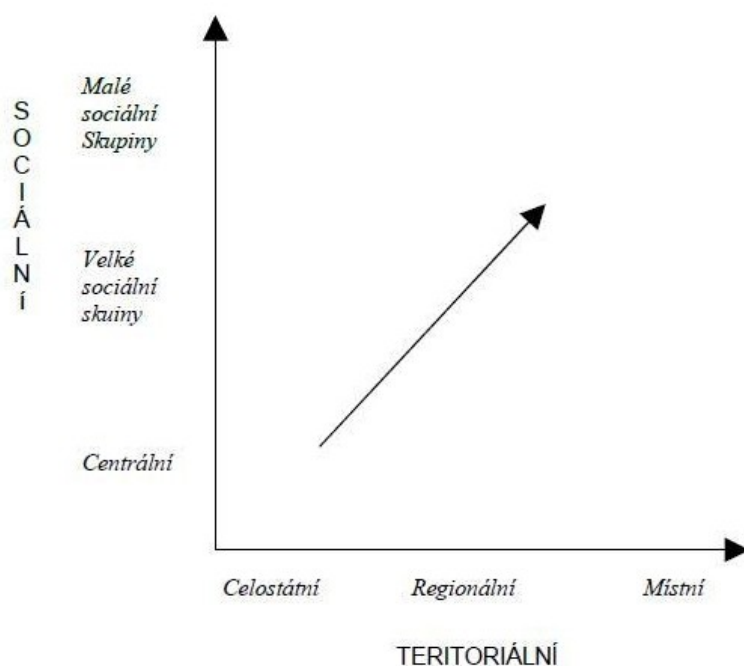
1 Mošav je typ uspořádání zemědělské obce jako kibuc, liší se především vyšším důrazem na soukromé vlastnictví.

2 Drúzové jsou náboženská a etnická skupina žijící v Libanonu, Sýrii a Izraeli. Čítá asi milion členů a má blízko k Šíitskému islámu.

Také zde je použito kontinuum pro zpřehlednění situace (viz Graf 1). V případě, že se o všech kandidátech rozhoduje na centrální (celostátní) úrovni, což může být jakkoliv široký selektorát - lídr strany, výkonný výbor strany, celostátní stranický sjezd nebo i volba všech členů, jedná se o centralizovaný přístup, tedy jeden konec kontinua, a to jak z hlediska teritoriální tak sociální decentralizace. Pokud má místní stranická organizace plnou moc postavit kandidáta do voleb, jedná se o druhý konec kontinua - teritoriální decentralizaci. V případě, že velká část stranické kandidátní listiny je vyhrazena pro přidružené organizace a sociální skupiny, jedná se o vysokou decentralizaci sociální.

Decentralizace, a to jak teritoriální, tak sociální, má i jisté politické konsekvence. Vysoká decentralizace zvyšuje pravděpodobnost, že zvolený poslanec nebude ochoten podřídit se autoritě stranického vedení v důležitém hlasování. Zvláště pokud stranická centrála nemá možnost zabránit jeho opětovné kandidatuře, jak tomu bylo v již zmíněném norském příkladu až do roku 2002.

Graf 1: Teritoriální a sociální decentralizace

Zdroj: Rahat, Hazan 2010

2. 4. Způsob výběru - volební systémy a jmenování

Způsob samotného výběru, zdali jde o jmenování nebo o volbu, je v oblasti výzkumu výběru kandidátů do značné míry ignorován. R. Y. Hazan a G. Rahat popisují situaci okolo této dimenze slovy: "pokud je výběr kandidátů tajemná zahrada politiky, pak dimenze volebních systémů a jmenování je skrytý záhonek uvnitř tajemné zahrady" (Rahat, Hazan 2010: 72). Přesto je třeba se touto dimenzí zabývat, má velký vliv na vnitrostranickou demokracii a ovlivňuje schopnost stranických elit usměrňovat výběr kandidátů.

Politické strany tedy mohou použít systém volby, jmenování nebo kombinaci obou. O volbu jde, pokud volební hlasy určují kandidátovu pozici na kandidátní listině v případě poměrného volebního systému. Aby šlo o volbu, musejí být splněny dvě podmínky:

- volbou musí projít každý jednotlivý kandidát, není možné pouze odsouhlasit připravenou kandidátní listinu;
- volební výsledky musejí být oficiálně ohlášeny.

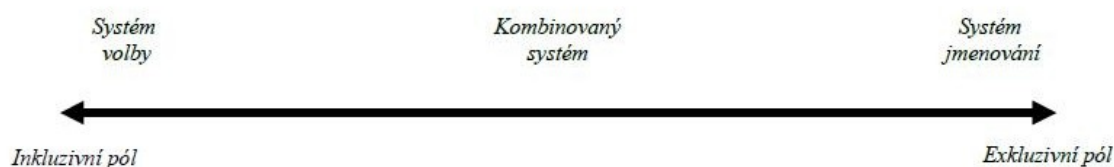
Pokud není splněna jedna nebo obě podmínky, jedná se o jmenování či o smíšený systém.

Aby šlo o jmenování, je důležitá velikost selektorátu. Pokud je selektorátem samotný stranický leader, jde samozřejmě o jmenování, selektorát při tomto systému může mít nanejvýše několik členů (malá skupina stranických delegátů, stranický nominační výbor). Čistý jmenovací systém (jeden konec kontinua) dnes není příliš častý, souvisí to s tendencí k demokratizaci a s tím souvisejícím rozšiřováním selektorátu. Přežívá především v silně náboženských stranách (izraelské ultra ortodoxní strany) nebo ve stranách s velmi silnou autoritou stranického leadera, jako byla například Forza Italia v Itálii.

V čistém systému volby (druhý konec kontinua) jsou všichni kandidáti zvoleni skrz volební proceduru a žádný jiný orgán strany nemá pravomoc do volby zasahovat, měnit pořadí na listině nebo vyškrtnout kandidáta.

Uprostřed kontinua se pak nachází smíšené systémy, u nichž lze najít kombinaci obou pólů, například pokud je hlasováno o připravené kandidátce s již určeným pořadím. Pokud jde o vícestupňový systém výběru kandidátů, je třeba se soustředit na tu úroveň volby, která má nejbližší ke konečnému výběru (viz Schéma 4).

Schéma 4: Kontinuum inkluzivita - exkluzivita podle způsobu volby

Zdroj: Rahat, Hazan 2010, překlad a zpracování autor

3. Pravidla pro výběr kandidátů do voleb

3. 1. Organizační struktura ČSSD

Organizační struktura České strany sociálně demokratické, tak jak je kodifikována ve stanovách, je čtyřúrovňová. Tvoří jí místní, okresní, krajská a centrální úroveň. Stejně je tomu u ODS a TOP 09. Věci veřejné ve své organizační struktuře vynechaly okresní úroveň (a krajskou úroveň vytvářely až po volbách v roce 2010) a KSČM krajské stranické organizace úplně chybí.

Místní úroveň tvoří místní organizace (MO), jejímiž orgány jsou:

- členská schůze MO;
- Výbor MO (VMO), volený členy místní organizace.

Okresní organizace ČSSD³ je tvořena orgány:

- Okresní konference ČSSD (OK);
- Okresní výkonný výbor (OVV);
- Předsednictvo OVV (P OVV);
- Okresní kontrolní komise.

Delegáty okresní konference jsou členové OVV, předsedové MO v rámci příslušného okresu a delegáti zvolení podle stanoveného klíče. Okresní výkonný výbor je volen na Okresní konferenci.

Struktura krajské organizace ČSSD je totožná s okresní, tedy:

- Krajská konference (KK);
- Krajský výkonný výbor (KVV);
- Předsednictvo KVV (P KVV);
- Krajská kontrolní komise.

---

³ Ve městech, která tvoří samostatná okres, se nazývá Městská organizace a v hlavním městě Praze se nazývají Obvodní organizace.

Delegáty Krajské konference jsou členové KVV, předsedové OVV a delegáti zvolení podle určeného klíče. Krajský výkonný výbor je volen na Krajské konferenci.

Centrální úroveň ČSSD je tvořena pěti orgány:

- Sjezd ČSSD;
- Ústřední výkonný výbor (ÚVV);
- Předsednictvo ČSSD (P ČSSD);
- Politické grémium ČSSD;
- Ústřední kontrolní komise ČSSD.

Ústřední výkonný výbor je tvořen členy P ČSSD, jedním zástupcem z každé okresní organizace, zvoleným na okresní konferenci, pěti zástupci členů zahraničního regionu ČSSD a zástupci každé krajské organizace, zvolenými na Krajské konferenci.

Členy předsednictva ČSSD je předseda a místopředsedové ČSSD, nejvýše postavený člen vlády za ČSSD⁴, předsedové Poslaneckého a Senátorského klubu ČSSD, předseda skupiny poslanců ČSSD v Evropském parlamentu, jeden zástupce z každé Krajské organizace a dalších 10 členů, volených ÚVV.

Stanovy ČSSD nařizují zajistit zastoupení žen a mladých členů ČSSD do 35 let v pěti stranických orgánech: Okresní konferenci, Krajské konferenci, Krajské výkonné konferenci, Sjezdu ČSSD a ÚVV. Podíl je stanoven na 25 % pro ženy a 10 % pro členy do 35 let věku.

Klub seniorů ČSSD a Sociálně demokratické ženy a Zahraniční region ČSSD jsou zájmová hnutí v rámci ČSSD. Mladí sociální demokraté nejsou organizací fungující v rámci ČSSD, ale je s nimi vyvíjena spolupráce.

---

4 V případě, že je ČSSD vládní stranou.

3. 2. Volební systémy

Důležitý vliv na výběr kandidátů do voleb má používaný volební systém. Lze předpokládat, že v centralizované zemi s jedním volebním obvodem bude i centralizovaný systém výběru kandidátů, a naopak v zemi s decentralizovaným volebním systémem, například při systému relativně většinovém ve Velké Británii, s velkým počtem volebních obvodů, bude i systém výběru kandidátů decentralizovaný. Ve třech volbách, kterým se věnuje tato práce, byly použity tři různé volební systémy.

Volební systém pro volby do Evropského parlamentu byl založen na listinném poměrném systému, který umožňuje širokou reprezentaci názorových proudů. Volební obvod byl jeden, což zvyšovalo pravděpodobnost pro vysokou centralizaci výběru kandidátů, strany podávaly pouze jednu kandidátní listinu za celou Českou republiku. Ve volbách v roce 2009 kandidáti soupeřili o 22 poslaneckých mandátů, vyčleněných pro ČR, tedy o dva méně než ve volbách předchozích. Poslanecký mandát je pětiletý. Volební kvórum je 5 %.

Volební systém pro volby do zastupitelstev krajů je také založen na listinném poměrném systému. Zásadní rozdíl tkví ve 13 volebních obvodech⁵, tedy 13 různých kandidátních listinách, v případě politických stran, které kandidují ve všech volebních obvodech. V těchto volbách se rozděluje celkem 675 mandátů. Počty mandátů se rozdělují podle počtu obyvatel. Pohybují se mezi 45 a 65 mandáty. Zastupitelský mandát je čtyřletý. Volební kvórum je stanoveno na 5 %.

Volební systém pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky patří mezi poměrné systémy, což je zavedeno i v Ústavě ČR. Česká republika tvoří 14 volebních obvodů, které kopírují strukturu vyšších územně samosprávných celků. Počet mandátů se odvíjí od volební účasti a mandátního čísla a na jeden územně samosprávný celek kolísá od 25 (Praha) po pět (Karlovarský kraj). Celkem se rozděluje 200 mandátů. To má za následek,

---

5 Praha jako město a zároveň kraj si volí své zastupitele v rámci komunálních voleb.

že i přes relativně čistě poměrný volební systém, v některých krajích s nízkým počtem přidělených mandátů, může dojít k velmi disproporčním výsledkům. Například v roce 2006 Strana Zelených získala v Libereckém kraji 9,58 %, ale vzhledem k nízkému počtu mandátů, rozdělovaných v tomto kraji, nezískala žádný mandát. Celorepublikové volební kvórum je stanoveno na 5 %.

3. 3. Pravidla pro výběr kandidátů do voleb do EP v roce 2009

U výběru kandidátů do voleb do EP v roce 2009 mají právo navrhnout kandidáty jednotlivé Krajské výkonné výbory (dále KVV), které mohou nabídnout maximálně dva kandidáty. Předsednictvo ČSSD (dále P ČSSD) má právo navrhnout maximálně 15 kandidátů.

Požadavky na kandidaturu obsahují požadavek na znalost jednoho cizího jazyka (anglického nebo francouzského) na úrovni zkoušky určené P ČSSD. Dále je nutný písemný souhlas kandidáta s kandidaturou, čestné prohlášení, že kandidátovi není známa žádná překážka volitelnosti, výpis z trestního rejstříku ne starší než šest měsíců a negativní lustrační osvědčení. Možnost kandidovat není ve volebním řádu ani ve stanovách omezena pro nečleny sociální demokracie. Ve volbách do EP v roce 2009 byli na kandidátní listině 2 nečlenové ČSSD, a to na 14. a 28. místě. Tyto pozice lze hodnotit jako nevolitelné.

Po vyhodnocení kandidátů sestaví předsednictvo návrh kandidátní listiny a předloží je Ústřednímu výkonnému výboru (dále ÚVV), který rozhoduje o konečné podobě kandidátky. Volba volebního lídra probíhá odděleně a právo návrhu leadera má předsednictvo ČSSD nebo alespoň 4 KVV. Je volen dvoukolovým systémem absolutní většiny. Poté následuje hlasování o dalších kandidátech. Každý člen ÚVV má tři preferenční hlasy. Kandidát, který obdrží více než 50 % preferenčních hlasů, se přesune na druhé místo kandidátky. V případě většího množství kandidátů s více než 50 % preferenčních hlasů se kandidáti seřadí od druhého místa podle počtu preferenčních hlasů.

3. 4. Pravidla pro výběr kandidátů do voleb do ZK v roce 2008

U výběru kandidátů do voleb do zastupitelstev krajů mají právo navrhnout kandidáty všichni členové ČSSD v rámci své místní stranické organizace.

Samotný výběr kandidátů je v tomto typu voleb dvoukolový.

V prvním kole, které probíhá na okresní úrovni, mají možnost navrhnout kandidáty Místní organizace (MO), Okresní výkonný výbor (OVV), zájmové hnutí v rámci ČSSD - Klub seniorů, Sociálně demokratické ženy a také Mladí sociální demokraté, kteří stojí formálně mimo ČSSD. Ve druhém kole navrhne OVV kandidáty podle výsledků prvního kola. Další kandidáty navrhne KVV. Lídra kandidátky může navrhnout P ČSSD, KVV, minimálně 3 OVV nebo 2 OK, přičemž tyto návrhy jsou před samotnou volbou projednány P ČSSD.

Právo kandidovat mají všichni občané s trvalým bydlištěm v daném kraji. Dále je potřeba opět písemný souhlas s kandidaturou, výpis z trestního rejstříku nejvíce 6 měsíců starý, negativní lustrační osvědčení a čestné prohlášení, že kandidátovi není známa žádná překážka volitelnosti. Podmínky členství ve straně nejsou stanoveny. Z 280 zvolených krajských zastupitelů za ČSSD jich bylo 20 bezpartijních.

Pro první kolo sestaví OVV kandidátní listinu z navržených kandidátů, přičemž 30 % by měly tvořit ženy a 10 % kandidáti do 35 let věku. Pro druhé kolo sestaví kandidátní listinu KVV podle výsledků prvního kola s možností vlastních kandidátů. Kvóty jsou stejné jako v prvním kole, tedy 30% obsazení ženami a 10% obsazení kandidáty do 35 let věku.

V prvním kole rozhodují o kandidátech delegáti Okresní nominační konference, zvolení v Místních organizacích podle klíče 1:7 až 1:10. Ve druhém kole hlasují delegáti Krajské nominační konference, zvolení podle klíče 1:10 až 1:20 v Okresních organizacích.

Samotné volby se provádí tajným hlasováním. Volba krajského volebního lídra je oddělená. Provádí se formou vícekolového absolutně většinového volebního systému. Volební lídr musí být tedy zvolen více než 50 % hlasujících. Při hlasování o kandidátních listinách mají hlasující delegáti v obou kolech 10 % preferenčních hlasů z počtu všech kandidátů na hlasovacím lístku. Po sečtení

každý kandidát, který obdrží více než 30 % preferenčních hlasů, se přesune na první a další místa podle počtu získaných preferenčních hlasů v prvním kole a na druhé a další místa v druhém kole (první je vyhrazeno pro lídra). Celostátní vedení strany nemá pravomoc do vybrané kandidátní listiny zasahovat.

3. 5. Pravidla pro výběr kandidátů do voleb do PS P ČR v roce 2010

Na kandidátní listinu pro volby do Poslanecké sněmovny P ČR v roce 2010 mohli navrhnout kandidáty všichni členové v rámci své místní stranické organizace, tedy stejně jako při volbách do krajských zastupitelstev. Systém je dvoukolový. V prvním kole, tedy na okresní úrovni, mohou navrhnout kandidáty Místní organizace (MO), Okresní výkonný výbor (OVV) a spřátelené organizace - Klub Seniorů, Sdružení sociálně demokratické ženy a Mladí sociální demokraté. V druhém kole pak navrhuje kandidáty OVV podle výsledků kola prvního. Lídra pro kandidátní listinu může navrhnout 1/3 všech OVV v kraji z kandidátů, kteří se v prvním kole umístili na prvním místě. Další kandidáty navrhuje KVV a P ČSSD.

Možnost kandidovat ve volbách do PS P ČR měli všichni občané, kteří dodali písemný souhlas s kandidaturou, výpis z trestního rejstříku bez záznamu, negativní lustrační osvědčení a čestné prohlášení, že kandidátovi není známa žádná překážka volitelnosti. Nároky na členství v ČSSD nejsou žádné. V reálné praxi to však výrazný vliv nemělo. Z 56 poslanců zvolených za ČSSD byli bezpartijní pouze dva. A jeden z nich, Martin Pecina, brzy po volbách rezignoval.

Právo volit v prvním kole mají delegáti okresní nominační konference, zvolení v místních organizacích podle volebního klíče (poměru mezi hlasujícími a volenými) 1:1-1:5, v okresech s více než 500 členy 1:7.

Právo volit v druhém kole mají delegáti Krajské nominační konference, podle klíče zvoleného KVV.

Pro první kolo sestavuje kandidátní listinu Okresní výkonný výbor na základě návrhů pro první kolo. Pro druhé kolo sestavuje kandidátní listinu

Krajský výkonný výbor, který musí brát zřetel na výsledky prvního kola. Odděleně probíhá volba krajského volebního lídra. Navrhovat jej mohou KVV, P ČSSD nebo minimálně 1/3 všech OVV v kraji z těch, kteří se umístili v prvním kole na prvním místě.

Všechny volby probíhají tajným hlasováním. Volba krajského lídra kandidátní listiny se provádí dvoukolovým absolutně většinovým způsobem, kdy do druhého kola postupují dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů, pokud žádný kandidát nezískal nadpoloviční většinu už v prvním kole.

Pro hlasování o ostatních místech kandidátky má delegát 10 % preferenčních hlasů v obou kolech, přičemž k postupu na vyšší místa kandidátní listiny musí kandidáti získat více než 40 % preferenčních hlasů.

Takto schválená kandidátní listina je projednána na P ČSSD a poté předložena UVV ČSSD ke schválení, přičemž P ČSSD může ze závažných důvodů kteréhokoliv kandidáta před schválením vyškrtnout, byť se jedná o velmi výjimečně používaný nástroj.

Po schválení má toto právo předseda ČSSD se souhlasem P ČSSD.

4. Analýza výběru kandidátů ČSSD

Nyní provedu analýzu výběrových mechanismů ze tří výše zmiňovaných voleb s ohledem na čtyři kritéria analytického rámce Reuvena Y. Hazana a Gideona Rahata.

4. 1. Požadavky na kandidaturu

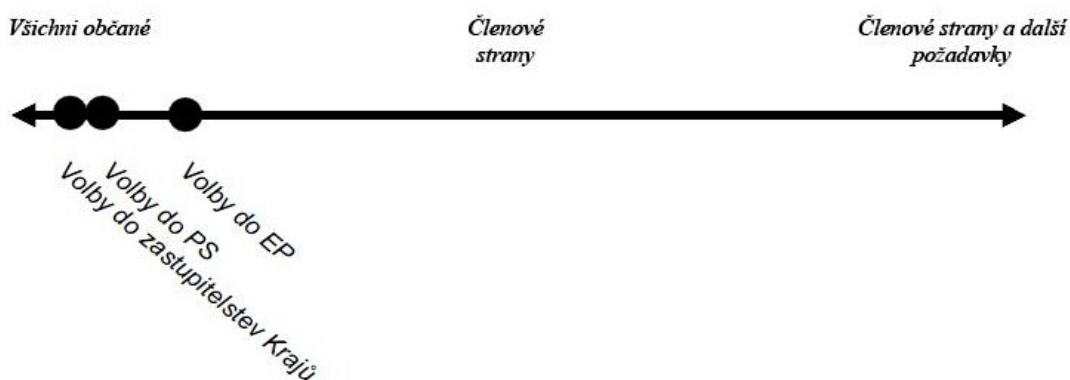
Požadavky kladené na kandidáty se neliší nijak výrazně. ČSSD je formálně otevřená nestranickým kandidátům. Ani v jednom ze zkoumaných volebních řádů nebyla uvedena podmínka členství. To kontrastuje s přístupem konkurenční ODS, která požadovala pro kandidaturu minimálně dvouleté členství pro volby do PS PČR v roce 2010 (Pravidla pro sestavování kandidátek ODS pro volby do PSP ČR 2009). Ve volbách do EP však nebyl zvolen žádný nestraník za ČSSD, ve volbách do Poslanecké sněmovny pouze dva. Nejlepší pozice pro nestraníky tedy byly v Krajských volbách, kde jich bylo zvoleno 20 z 280 získaných mandátů. Obdobná situace je u požadavků týkajících se zkušeností z politické a veřejné činnosti. ČSSD nepožaduje žádné a nechává tak posouzení schopností na rozhodovacích orgánech.

Mezi společné požadavky u zkoumaných voleb patří výpis z trestního rejstříku, negativní lustrační osvědčení, písemný souhlas s kandidaturou a čestné prohlášení, že kandidátovi není známa žádná překážka volitelnosti. ČSSD neklade žádné požadavky na osobnostní a názorovou charakteristiku potenciálního kandidáta, což je diametrálně odlišný postoj od jejího konkurenta na levé straně politického spektra, KSČM. Ta uvádí jako podmínku pro kandidaturu "ztotožnění se s volebním programem KSČM, zásadové levicové postoje, spolehlivost, dodržování jednoty slov a činů" (Pravidla výběru kandidátů KSČM pro volby 2007: 1). Pro volby do Evropského parlamentu je specifickým požadavkem znalost alespoň jednoho světového jazyka, což se jeví jako adekvátní požadavek vzhledem k fungování EP. Pro volby do krajských zastupitelstev je vznesen požadavek na trvalé bydliště v daném

kraji. Celkově lze hodnotit požadavky na kandidaturu u ČSSD jako jasně směřující k levému, inkluzivnímu konci kontinua. Podmínky pro kandidaturu pro volby do PS P ČR a pro krajské volby lze hodnotit obdobně z hlediska inkluzivity, blíží se k levému pólu. Krajské volby mají jako specifický omezující požadavek nutnost trvalého bydliště ve volebním kraji, což je však kompenzované vyšší účastí nestraničů. Volby do Evropského parlamentu se vychylují blíže ke středu kontinua vzhledem k dodatečnému požadavku na znalost cizího jazyka, což je ve sledovaných volbách výjimka a může omezovat pole možných uchazečů o kandidaturu (viz Schéma 5).

Schéma 5: Umístění jednotlivých typů voleb na kontinuu inkluzivita - exkluzivita podle požadavků pro kandidaturu

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 1: Podíl nestraničů na kandidátních listinách ČSSD

Podíl nestraničů na kandidátních listinách ČSSD		
Volby	Kandidáti	Zvolení
Volby do PSP ČR 2010	1,18%	3,57%
Volby do zastupitelstev Krajů 2008	7,42%	7,14%
Volby do EP 2009	7,14%	0,00%

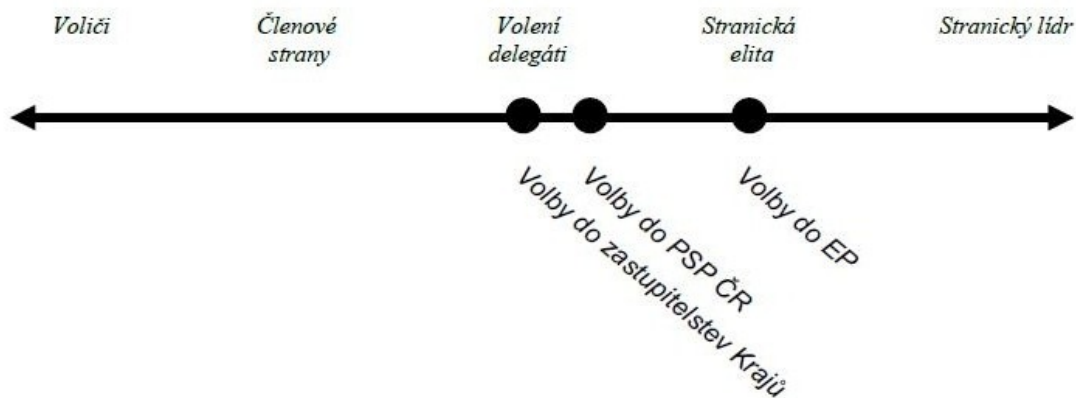
Zdroj: Český statistický úřad

4. 2. Selektorát

Selektorát, tedy nejvýznamnější dimenze ve výběru kandidátů, se v České straně sociálně demokratické taktéž různí podle daného typu voleb. Nejjednodušší situace panuje u voleb do EP, kde je rozhodujícím tělesem ÚVV ČSSD, tedy poměrně úzká skupina vysoce postavených činitelů ČSSD, vzdálená členské základně několika stupni voleb. Lze ji tedy označit za stranickou elitu a přisoudit jí dané místo na kontinuu. Složitější posuzování je u dalších dvou typů voleb. Pro volby do krajských zastupitelstev a do PS P ČR je použit systém vícestupňového výběru kandidátů. Prvním stupněm, tedy prvním selektorátem, jsou okresní nominační konference, na které jsou delegáti přímo voleni členy v MO, předsedové místních organizací (tedy taktéž přímo volení členy) a členové OVV, kteří jsou voleni okresní konferencí. Jde tedy o delegáty se silně inkluzivní charakteristikou. Vazba těchto delegátů ke členstvu strany je velmi silná. Nicméně význam prvního stupně selektorátu je velmi slabý. V podstatě pouze sestavují svůj návrh kandidátní listiny a v druhém kole výběru se na tento návrh "musí brát zřetel". Odtržení od členské základny je již významnější u rozhodujícího druhého kola. V něm je Krajská nominační konference složena z delegátů, kteří jsou voleni na Okresních konferencích, dále pak členové KVV a předsedové Okresních výkonných výborů. Jde tedy o zřetelné oslabení vlivu řadových členů strany a omezení velikosti selektorátu směrem k větší exkluzivitě. V druhém kole se tedy fakticky tvoří kandidátní listina včetně jejího pořadí. Odlišným prvkem mezi volebním řádem pro volby do Krajských zastupitelstev a do Poslanecké sněmovny P ČR je možnost stranické elity, v tomto případě P ČSSD, zasahovat v případě závažných okolností do vytvořené kandidátní listiny před finálním schvalováním ÚVV, což však vzhledem k pouze výjimečnému používání má na výslednou pozici na kontinuu jen slabý vliv.

Kandidátní listiny vytvořené na krajských konferencích v případě voleb do krajských zastupitelstev nepodléhají žádnému schvalování vedení strany a jsou zcela v pravomoci stranických krajských delegátů (viz Schéma 6).

Schéma 6: Umístění jednotlivých typů voleb na kontinuu inkluzivita - exkluzivita podle požadavků na selektorát

Zdroj: vlastní zpracování

4. 3. Teritoriální a sociální decentralizace

Výběr kandidátů se z hlediska teritoriální a sociální decentralizace poměrně značně liší. Je to způsobeno volebním systémem, ale také významem voleb.

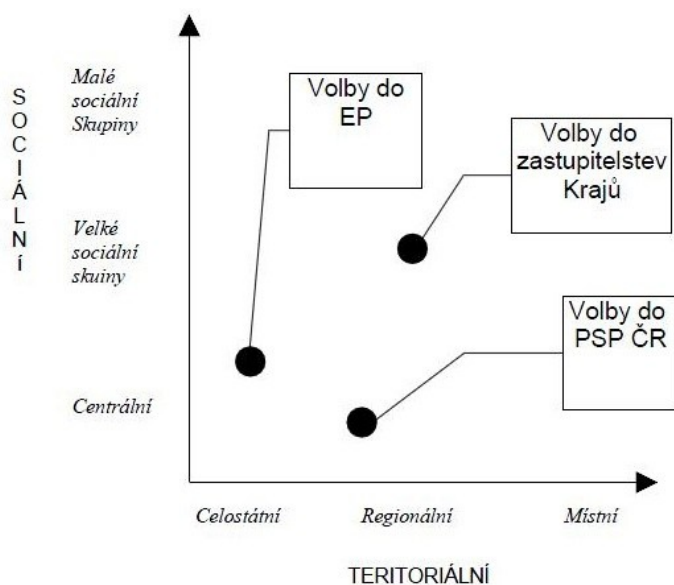
Teritoriální decentralizace, pro kterou je určujícím faktorem volební systém, závisí na síle centrálních stranických orgánů ovlivňovat výsledné složení kandidátní listiny. Ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2008 byl rozhodující regionální orgán strany, Krajská nominační konference. Centrální stranické orgány neměly možnost do výsledné kandidátní listiny zasáhnout. Umístění na kontinuu je tedy přesně uprostřed - rozhoduje se na regionální úrovni. Jiná je situace u voleb do Evropského parlamentu. Zde je rozhodující orgán na centrální úrovni - Ústřední výkonný výbor. Výběr kandidátů je tedy zcela centralizovaný. Složitější situace panuje u voleb do Poslanecké sněmovny P ČR. Selektorát se sice nachází na krajské úrovni - Krajská nominační konference, ale vedení ČSSD si ponechává možnost zasahovat do výsledné tvorby kandidátní listiny. Tuto možnost vyhrazuje pro předsednictvo, které krajské kandidátní listiny projednává; má právo

vyškrtnout kandidáta a poté předložit ke schválení ÚVV ČSSD. Teritoriální decentralizace je tedy mírná a nachází se mírně napravo od středu (regionální decentralizace) a pravým pólem (centralizace). Zastoupení menších jednotek (okresů, místních organizací) není ve volebních řádech zakotveno a je ponecháno na vyjednávání uvnitř Krajských organizací, což zcela nezajišťuje poměrné zastoupení jednotlivých oblastí a nechává velký prostor pro zákulisní dohody a vnitrostranický boj.

Sociální decentralizace, tedy zajištění dostatečného podílu na kandidátní listině pro vybrané sociální skupiny nebo organizace, je u ČSSD poměrně slabá. Je prakticky nulová ve volbách do Poslanecké sněmovny, byť byla vyvíjena snaha o zakotvení kvót pro ženy pro tento typ voleb (Domaci.eurozpravy.cz 2011). Naopak u voleb do krajských zastupitelstev je stanoven kvótní systém. Volební řád požaduje, aby alespoň 30 % kandidátů na navržené kandidátní listině KVV byly ženy a alespoň 10 % kandidáti do 35 let věku. Jde tedy o decentralizaci pouze kandidatury, ne selektorátu, což je první oslabující prvek v sociální decentralizaci. Druhým prvkem je neurčení pozice na kandidátce. Nemusí tedy jít vždy o volitelnou pozici, což se projevilo nepoměrem mezi podílem žen na kandidátní listině více než čtvrtinovým, ale výsledným podílem na počtu mandátů v podobě necelých 9 % procent.

Ve volebním řádu pro volby do Evropského parlamentu sociální decentralizace zcela chybí. Tento fakt je pouze mírně korigován kvótním systémem použitým u voleb do Ústředního výkonného výboru, což je u těchto voleb rozhodující volební orgán, tedy selektorát. ÚVV ČSSD musí být podle stranických stanov složen z 25 % z žen a z 10 % členy do 30 let věku. Vliv je tedy spíše zprostředkovaný pro samotný výběr kandidátů, nicméně lze jej označit za mírně decentralizovanější než u systému pro volby do Poslanecké sněmovny, které jsou tedy u pravého pólu kontinua. Výběr kandidátů pro volby do krajských zastupitelstev se nachází uprostřed kontinua, vzhledem ke kvótnímu systému pro velké sociální skupiny (viz Graf 2).

Graf 2: Umístění jednotlivých typů voleb v grafu teritoriální a sociální decentralizace

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 2: Podíly žen v jednotlivých typech voleb

Podíl žen ve volbách do PSP ČR v roce 2010 u stran současně zastoupených v PSP ČR			
Politická strana	Podíl žen na kandidátní Listině	Podíl žen na počtu Mandátů	
ČSSD	25,29%	8,93%	
ODS	19,88%	16,98%	
TOP 09	24,27%	26,83%	
KSČM	30,12%	42,31%	
VV	27,30%	33,33%	

Podíl žen ve volbách do zastupitelstev Krajů v roce 2008 u stran současně zastoupených v PSP ČR			
Politická strana	Podíl žen na kandidátní Listině	Podíl žen na počtu Mandátů	
ČSSD	27.07%	19.65%	
ODS	19.56%	11.66%	
KSČM	27.82 %	24.56 %	

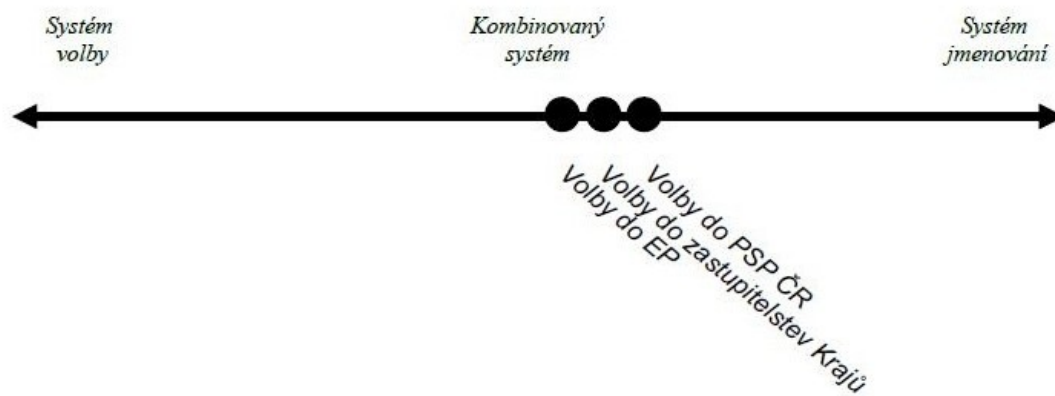
Podíl žen ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009 u stran současně zastoupených v PSP ČR			
Politická strana	Podíl žen na kandidátní Listině	Podíl žen na počtu Mandátů	
ČSSD	21.43 %	11.11%	
ODS	13.79 %	28.57%	
KSČM	44.00 %	0,00%	

Zdroj: Český statistický úřad

4. 4. Způsob výběru

Pro potřebu komparace omezíme, na doporučení autorů metodiky, analýzu pouze na úroveň rozhodující, což je v případě voleb do PS druhé kolo (tedy krajská úroveň), stejně jako je tomu u voleb do Zastupitelstev krajů. Po této úpravě zjistíme, že volební řády jsou si z hlediska způsobu výběru velmi podobné. U všech typů voleb je hlasování o lídrovi kandidátní listiny oddělené. Probíhá tajným hlasováním na základě dvoukolového většinového systému, přičemž možnosti nominování jsou poměrně široké u všech typů voleb. Volba lídra kandidátní listiny je tedy u pólu volby na použitém kontinuu. U zbylých míst kandidátní listiny jsou možnosti pro delegáty nominačních konferencí, tedy pro selektorát, určovat své kandidáty omezené. Návrh kandidátní listiny s výjimkou lídra podává v případě voleb do EP Předsednictvo ČSSD, v případě voleb do PS a voleb do zastupitelstev krajů Krajské výkonné výbory. Delegáti mohou navrhované kandidátní listiny měnit jen pomocí preferenčních hlasů, které neposkytují široké možnosti. Volba zbylé části kandidátní listiny se tedy nachází uprostřed kontinua jako kombinovaný systém, neumožňující hlasovat přímo o každém jednotlivém kandidátovi. Celkově lze tedy hodnotit způsob výběru kandidátů u těchto tří typů voleb jako totožný a na kontinuu jej lze umístit uprostřed, mírně vychýleně směrem k systému volby (viz Schéma 7).

Schéma 7: Umístění jednotlivých typů voleb na kontinuu inkluzivita-exkluzivita podle způsobu volby

Zdroj: vlastní zpracování

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo pomocí analytického rámce R. Y. Hazana a G. Rahata vyhodnotit systém výběru kandidátů v České straně sociálně demokratické ve volbách do zastupitelstev krajů v roce 2008, do Evropského parlamentu v roce 2009 a do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2010. Analytický rámec se ukázal jako použitelný pro vybrané typy voleb, byť pro větší možnosti komparace by byl třeba ucelenější systém hodnocení jednotlivých dimenzí. Rozhodně však při budoucím využívání tohoto analytického nástroje vzniknou velké možnosti porovnávat české politické strany v této dosud přehlížené oblasti, a tím i nasměrovat veřejný zájem a veřejné mínění žádoucím směrem. Zvolení zástupci jsou totiž ti, kteří mají za úkol převádět volební program do praxe, a je tedy třeba umožnit voličům větší náhled do vnitřních stranických záležitostí. To značně zkomplikuje snahy politických stran a především jejich vedení prosadit na kandidátní listiny své kandidáty z osobních a dalších důvodů, byť se často ve veřejných funkcích neosvědčili.

Hypotéza této práce: *ČSSD bude mít ve zkoumaných případech otevřený systém výběru kandidátů s vysokou možností participace členské základny, se silným mechanismem zajišťujícím odpovídající zastoupení žen i regionů a mechanismus samotné volby bude volební, nikoliv jmenovací* byla potvrzena pouze částečně.

Z hlediska první dimenze, tedy požadavků, kladených na případnou kandidaturu, lze hodnotit výběr kandidátů v České straně sociálně demokratické po formální stránce jako otevřený, byť podíl například nestraníků není příliš velký. Požadavky jsou velmi malé, a tak existuje prostor pro kandidaturu velkého množství osobností. Je otázkou, do jaké míry je malé zastoupení nestraníků ovlivněno mechanismem výběru kandidátů a do jaké míry nechutí nestranických osobností kandidovat za ČSSD. Sehrát roli může i neochota členů nominovat na volitelná místa silné nestranické osobnosti a tím si snížit šanci objevit se v budoucnu na kandidátní listině.

Možnost členské základny ovlivnit výslednou kandidátní listinu je poměrně slabá. Pro volby do zastupitelstev krajů a pro volby do PS mohou členové volit své delegáty na Okresní konference. A tito delegáti posléze zvolí delegáty na Krajské konference, což vliv řadových členů takřka eliminuje. U voleb do EP je situace z hlediska členské základny ještě komplikovanější, neboť selektorátem je ÚVV, tedy instituce vlivu řadových členů velmi vzdálená. Nelze tedy tuto část hypotézy hodnotit jako prokázanou.

Zastoupení žen a dalších sociálních skupin je velmi slabé. Mechanismus zastoupení žen a jiných sociálních skupin je stanoven pouze u voleb do Krajských zastupitelstev, ale neefektivně - není zajištěno, aby požadovaná kvóta byla naplněna na volitelných místech kandidátní listiny. U ostatních typů voleb není ani tento mechanismus, a to se silně projevilo u zastoupení žen na kandidátních listinách. Například z 56 poslanců jsou ženy zastoupeny pouze pěti mandáty, což je bilance tristní a v tomto ohledu je na tom ČSSD zdaleka nejhůře ze stran zastoupených v PS P ČR.

Naopak teritoriální decentralizaci lze hodnotit u voleb do zastupitelstev krajů a voleb do PS P jako relativně dostatečnou, neboť je selektorát umístěn na regionální úrovni. Zajištěno však není spravedlivé zastoupení okresních nebo místních organizací na výsledné krajské kandidátní listině. Opačná situace je u voleb do EP, ale to lze vysvětlit volebním systémem, tedy jediným volebním obvodem.

Poslední část hypotézy lze hodnotit jako potvrzenou. Ve všech typech voleb byl mechanismus blíže systému volby než jmenování, byť za čistou volbu lze označit pouze výběr volebních lídrů.

Pouze částečné potvrzení hypotézy svědčí o jistém odklonu ČSSD od svých ideologických kořenů, a dokonce i svých programových tezí. Nejvíce o tom svědčí naprosto minimální zastoupení žen v poslanecké sněmovně. Ač ČSSD prosazuje kvóty na úrovni celého politického systému (Zpravy.tiscali.cz 2010), zavést kvóty v jejich výběru kandidátů se podařilo pouze ve volbách do Krajských zastupitelstev, u ostatních typů voleb nikoliv. Dále by více sociálně demokratickému zaměření, a také tezí o přímé demokracii a velkém vlivu řadových občanů v dlouhodobém programu ČSSD,

více odpovídal širší selektorát skládající se z delegátů zvolených přímo v Místních stranických organizacích. Tím by se zvýšil vliv členské základny a ČSSD by získala demokratičtější image. Je otázkou, zdali nevyhrazená místa pro přidružené a spřátelené organizace je jev negativní nebo pozitivní. Velké množství takto vyhrazených míst by mohlo vyvolávat problémy se stranickou disciplínou, pokud by byl selektorát v podstatě mimo politickou stranu (kandidáti by se volili uvnitř těchto organizací).

Českou stranu sociálně demokratickou lze hodnotit jako demokratickou a relativně otevřenou. Je vyvíjena snaha zlepšit postavení neadekvátně zastoupených sociálních skupin i zvýšit participaci řadových občanů, a to jak na celostátní, tak i vnitrostranické úrovni.

PRAMENY A LITERATURA

Prameny

Česká strana sociálně demokratická. *Dlouhodobý (základní) program ČSSD.* www.cssd.cz (online). Dostupné z: <http://www.cssd.cz/program/dlouhodoby-zakladni-program-cssd/> (1. 12. 2011)

Česká strana sociálně demokratická. 2008. *Řád přípravy na volby do Evropského parlamentu v roce 2009.* (Přiját ÚVV ČSSD dne 13. prosince 2008.)

Česká strana sociálně demokratická. 2009. *Řád přípravy na volby do PS PČR.* (Přiját ÚVV ČSSD dne 7. listopadu 2009.)

Česká strana sociálně demokratická. 2007. *Řád přípravy na volby do zastupitelstev krajů a zastupitelstva hl. m. Prahy.* (Přiját ÚVV ČSSD dne 8. září 2007.)

Česká strana sociálně demokratická. 2007. *Stanovy České strany sociálně demokratické.* (Přijaty sjezdem ČSSD dne 24. března 2007.)

Český statistický úřad.

"ČSSD chce kvóty pro třetinu žen na kandidátkách" [Zpravy.tiscali.cz](http://zpravy.tiscali.cz), 13. 5. 2010 (online). Dostupné z: <http://zpravy.tiscali.cz/cssd-chce-kvoty-pro-tretinu-zen-na-kandidatkach-34031> (2. 12. 2011)

"Delegáti rozhodli: Počet žen na předních místech kandidátek ČSSD neposílí". [Domaci.eurozpravy.cz](http://domaci.eurozpravy.cz), 19. 3. 2011 (online). Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/24743-delegati-rozhodli-pocet-zen-na-prednich-mistech-kandidatek-cssd-neposili/> (2. 12. 2011)

Komunistická strana Čech a Moravy. 2007. *Pravidla výběru kandidátů KSČM pro volby.* (Přijata ÚV KSČM dne 24. března 2007.)

Občanská demokratická strana. 2009. *Pravidla pro sestavování kandidátek ODS pro volby do PSP ČR 2009.* (Přijata výkonnou radou ODS dne 20. dubna 2009.)

Ústava České republiky.

Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. *Portal.gov.cz* (online) .Dostupné z : http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/s.155/701?PC_8411_name=politick%C3%BDch%20stran%C3%A1ch&PC_8411_l=424/1991&PC_8411_ps=10#10821 (1. 12. 2011)

Zákon o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů. *Portal.gov.cz* (online). Dostupné z: http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/s.155/701?PC_8411_name=evropsk%C3%A9ho%20parlamentu&PC_8411_l=62/2003&PC_8411_ps=10#10821 (1. 12. 2011)

Zákon o volbách do Parlamentu České republiky. *Portal.gov.cz* (online). Dostupné z: http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/s.155/701?PC_8411_name=parlament&PC_8411_l=247/1995&PC_8411_ps=10#10821 (1. 12. 2011)

Zákon o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů. *Portal.gov.cz* (online). Dostupné z: http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/s.155/701?PC_8411_name=volb%C3%A1ch%20do%20zastupitelstev%20kraj%C5%AF&PC_8411_l=130/2000&PC_8411_ps=10#10821 (1. 12. 2011)

Literatura

Bartolini, Stefano, Caramani Daniele, Hug Simon. 1998. *Parties and party systems: a bibliographic guide to the literature on parties and party systems in Europe since 1945*. London: Sage Publications.

Carey, M. John. 2009. "Pathways to Power: Political Recruitment and Candidate Selection in Latin America". *Latin american politics and society*. 51.1. 165-167.

Fiala, Petr, Strmiska, Maxmilián. 2009. *Teorie politických stran*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal.

Field, N., Bonnie, Siavelis, M., Peter. 2008. "Candidate selection procedures in transitional polities". *Party Politics* 14, č. 5.

Gunther, Richard, Diamond, Larry. 2001. "Introduction" in Gunther, Richard, Diamond, Larry (eds.). *Political parties and democracy*. London: The Johns Hopkins University Press.

Gunther, Richard, Diamond, Larry. 2001. "Types and functions of parties" in Gunther, Richard, Diamond, Larry (eds.). *Political parties and democracy*. London: The Johns Hopkins University Press.

Hazan, Y., Reuven, Voerman, Gerrit. 2006. "Electoral Systems and Candidate Selection". *Acta Politica* 41, 146–162.

Klíma, Michal. 2003. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix.

Krašovec, Alenka, Štremfel, Urška. 2007. "Does the Institutional Context Matter for Candidate Selection? Some Evidence from Slovenia". *Politologický časopis* 3, 187-204. Dostupné z: www.ceeol.com (5. 12. 2011)

Linek, Lukáš, Outlý, Jan. 2005. "Výběr kandidátů do Evropského parlamentu v hlavních českých politických stranách". *Politologický časopis*, 12, č. 1.

Outlý, Jan. 2003. *Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran*. Olomouc: Periplum.

Rahat, Gideon. 2007. "Candidate selection: The choice before the choice". *Journal of democracy* 18, 157-170.

Rahat, Gideon, Hazan, Y., Reuven. 2001. "Candidate selection methods: An Analytical Framework". *Party Politics* 7, č. 3. 297-322.

Rahat, Gideon, Hazan, Y., Reuven. 2010. *Democracy within Parties: Candidate selection methods and their political consequences*. New York: Oxford university press.

Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Siavelis, Peter M., Morgenstern, Scott. 2003. "Political Recruitment and Candidate Selection in Latin America: A Framework for Analysis". Working Paper for the symposium "Pathways to Power: Political Recruitment and Democracy in Latin America," Graylyn International Conference Center.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CDU-CSU	Křesťanskodemokratická unie Německa - Křesťansko- -sociální unie Bavorska (<i>Christlich Demokratische Union Deutschlands - Christlich-soziale Union in Bayern</i>)
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
EP	Evropský parlament
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová
KK	Krajská konference
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
KVV	Krajský výkonný výbor
MO	Místní organizace
ODS	Občanská demokratická strana
OK	Okresní konference
OVV	Okresní výkonný výbor
P ČSSD	Předsednictvo České strany sociálně demokratické
P KVV	Předsednictvo Krajského výkonného výboru
P OVV	Předsednictvo Okresního výkonného výboru
PS P ČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
SPD	Sociálnědemokratická strana Německa (<i>Sozialdemokratische Partei Deutschlands</i>)
USA	Spojené státy americké (<i>United States of America</i>)
ÚVV	Ústřední výkonný výbor
VMO	Výbor Místní organizace
VV	Věci veřejné
ZK	zastupitelstva krajů

ABSTRAKT

Práce analyzuje výběr kandidátů do voleb v České straně sociálně demokratické. Předmětem analýzy jsou tři po sobě jdoucí volby: volby do Zastupitelstev krajů v roce 2008, volby do Evropského parlamentu v roce 2009 a volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2010. Základním zdrojem pro tuto práci byly stanovy a nominační řády pro jednotlivé typy voleb. Autor nejprve popsal výběr kandidátů pro dané volby, a poté jej analyzoval na základě analytického rámce Gideona Rahata a Reuvena Y. Hazana. Rámec spočívá v zodpovězení čtyř výzkumných otázek: kdo může být vybrán jako kandidát, kdo vybírá kandidáty, na jaké úrovni a kde jsou kandidáti vybíráni, jakým způsobem jsou kandidáti vybíráni. Z výsledků analýzy vyplývá, že ČSSD je poměrně otevřená politická strana s širokou možností nominovat nestranické osobnosti, má demokratický mechanismus výběru kandidátů, ale naopak nedostatečné zajištění zastoupení různých sociálních skupin (ženy, mladí sociální demokraté). Stranické vedení má poměrně malé možnosti zasahovat do výběru kandidátů, který se převážně děje na krajské úrovni (s výjimkou voleb do Evropského parlamentu).

Klíčová slova:

Česka strana sociálně demokratická
organizační struktura
politické strany
vnitrostranická demokracie
volby
výběr kandidátů

THE ABSTRACT

This work analyzes the selection of candidates from The Czech social democratic party in elections. The analysis is focused on three consecutive elections: Elections to Regional councils in 2008, Elections to the European Parliament in 2009 and Elections to the Chamber of Deputies in 2010. Main sources of this work were regulations and nomination rules of these types of elections. At first the author described the selection of candidates in given elections and then he analyzed them on the basis of analytical framework of Gideon Rahat and Reuven Y. Hazan. The framework consists in answering four main questions: who can be chosen as a candidate of the party, who selects candidates and on what level is selected the candidate, what is the method of the selection of candidates. The outcome of this work is that ČSSD is relatively open political party with wide opportunities for nomination of non-party candidates, it has democratic mechanism of the selection of candidates, but on the other hand the representation of women, trade unions and other social groups or organizations is insufficiently ensured. The party leadership has a limited ability to intervene to the selection process, which is mostly going on regional level (with an exception of elections to EP).

Keywords:

Czech social democratic party
organization structure
political parties
intraparty democracy
elections
candidate selection